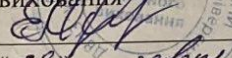
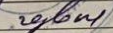


ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»  
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ  
Кафедра наук про здоров'я

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету здоров'я та фізичного  
виховання

  
Едуард СИВОХОП

« 08 »  2024 року

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Рівень вищої освіти  
Галузь знань  
Спеціальність  
Освітня програма  
Статус дисципліни  
Мова навчання

перший (бакалаврський) рівень  
05 Соціальні та поведінкові науки  
053 Психологія  
Клінічна психологія  
обов'язкова  
українська

Ужгород 2024

Наскрізна програма практики для здобувачів вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія освітньої програми «Клінічна психологія»

Розробник: Яцина О.Ф., професор, доктор психол. наук, професор кафедри наук про здоров'я

**Рецензенти:**

Дроздов О.Ю., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри загальної, вікової і соціальної психології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка.

Варга В.С., доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Мукачівського державного університету, директор Центру психологічної корекції м. Ужгорода, акредитований гештальт-терапевт Європейської Асоціації Гештальт-Терапевтів (EAGT).

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри наук про здоров'я

Протокол № 16 від « 27 » листопада 2024 року

В/о завідувача кафедри Мар'яна ДУБ Мар'яна ДУБ

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

Протокол № 12 від « 21 » листопада 2024 року

Голова науково-методичної комісії Фелікс ФІЛАК Фелікс ФІЛАК

© Яцина О.Ф., 2024  
© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024

## **ЗМІСТ**

|   |           |
|---|-----------|
| <b>ПЕРЕДМОВА .....</b>                                | <b>3</b>  |
| <b>1.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....</b>                      | <b>4</b>  |
| <b>2.ПРОГРАМИ ПРАКТИК.....</b>                        | <b>7</b>  |
| 2.1 Ознайомча навчальна практика.....                 | 7         |
| 2.2. Виробнича психодіагностична практика.....        | 18        |
| 2.3 Виробнича консультативно-корекційна практика..... | 30        |
| 2.4. Переддипломна клінічна практика.....             | 45        |
| <b>СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>              | <b>58</b> |

## ПЕРЕДМОВА

Підготовка майбутніх фахівців у сфері психології та клінічної психології здійснюється за Освітньо-професійною програмою «Клінічна психологія», що розроблена відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України № 565 від 24.04.2019 р. та наказу Міністерства освіти і науки України від 29.12.2023 р. № 1583 щодо змін до деяких Стандартів вищої освіти. Складові професійної компетентності – інтегральна, загальні та фахові – спрямовані на формування у майбутніх психологів здатності до діяльності у педагогічній, соціальній, медичній, консультативній сферах. Це вимагає ґрунтовних не тільки теоретичних, а й практичних компетенцій та відповідність їх європейській практиці.

Підготовці конкурентоспроможного фахівця сприяє проходження здобувачами вищої освіти різних видів практик, що дасть їм можливість успішно себе реалізувати у сфері психології та клінічної психології для розв'язання складних практичних завдань у роботі з різними категоріями населення в т.ч. з особами, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни чи з інших причин, володіють методами промоції психічного здоров'я та психологічного благополуччя, використовують психологічний інструментарій психодіагностики, консультування, психокорекції, психологічної реабілітації.

Відповідно до Освітньо-професійної програми «Клінічна психологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за ОС бакалавра з-поміж обов'язкових компонентів для практичної підготовки виділено 21 кредит ЕКТС, що охоплює їх чотири різновиди - ознайомча навчальна; навчальна психодіагностична; виробнича консультативно-корекційна; переддипломна клінічна практики. Вони тісно пов'язані між собою, забезпечують компетентнісний підхід у підготовці фахівців, відповідають сучасній парадигмі розвитку вітчизняної освіти.

Наскрізна програма практики для студентів спеціальності побудована на основі нормативно-законодавчої бази України в галузі освіти та Положення про практику студентів Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», що уведено в дію Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 388/01-17 від 24.02.2017 року

<https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/11775>

### 1.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Наскрізна програма «Клінічна психологія» спеціальності 053 Психологія структурована відповідно до Положення про практику студентів Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» з урахуванням змісту освітньо-професійної програми. У пункті 1.5 Положення вказується, що зміст і послідовність практик визначаються наскрізною програмою, яка розробляється керівниками практик від кафедр, включає програми всіх етапів практичної підготовки за кожним освітньо-кваліфікаційним рівнем/ ступенем вищої освіти відповідно до навчального плану. На основі наскрізної програми розробляються робочі програми відповідних видів практики.

Сформульовано алгоритм проходження практик, перелік основних документів, які повинен подати здобувач вищої освіти керівнику практики від ЗВО.

У Положенні (пункт 3.4) чітко сформульовано вимоги до керівника практики. Керівник перед початком практики перевіряє готовність баз практики та здійснює всі необхідні заходи для проведення практики на належному рівні; заздалегідь подає керівнику практики від університету пропозиції на виготовлення усіх необхідних бланків документів для проведення практики; готує та реєструє у журналі договори про проведення практики та виписує студентам відповідне направлення; перед початком практики (або в перший день практики) забезпечує проведення всіх організаційних заходів, зокрема: проводить цільовий інструктаж з техніки безпеки та охорони праці, про що робить відповідний запис у Журналі реєстрації інструктажів з охорони праці на робочому місці; видає студентам пакет усіх необхідних документів, роз'яснює порядок ведення щоденника практики; виконання індивідуальних завдань та знайомить студентів із вимогами щодо оформлення звітів про проходження практики, готує проєкт наказу про направлення їх на практику; у тісному контакті з керівником практики від бази практики забезпечує високу якість її проходження згідно з програмою; контролює забезпечення нормальних умов праці студентів та проведення з ними обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки; у складі комісії приймає залік з практики; після закінчення практики подає завідувачу кафедри звіт про проведення практики.

Студенти університету зобов'язані: своєчасно прибути на інструктивну (настановну) нараду перед початком практики та отримати від керівника практики від факультету (кафедри) консультацію щодо оформлення всіх необхідних документів; своєчасно прибути на базу практики; у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та вказівки керівників; дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії; своєчасно прибути на захист звіту за практику.

Підведення підсумків практики. Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Характерна форма звітності за практику – це подання письмового звіту, підписаного і оціненого безпосередньо керівником від бази практики. Письмовий звіт разом із щоденником та іншими документами з практики студент подає керівнику від кафедри. Звіт повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання.

У п. 4.2 підкреслюється, що Звіт з практики захищається студентом (з диференційованою оцінкою) при комісії, призначеній завідувачем кафедри або деканом факультету. Оцінка за практику вноситься у відомість обліку успішності, індивідуальний навчальний план або залікову книжку студента за підписами всіх членів комісії.

Студентам, які не виконали програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики за індивідуальним графіком. Студенти, які не виконали програму практики з неповажних причин, отримали незадовільну оцінку і не ліквідували академічну заборгованість у встановлений термін – відраховуються з університету. Підсумки практики обговорюються на засіданнях кафедри, Вченої ради факультету та Вченої ради університету.

Види практик, кількість кредитів та форма контролю обумовлені Освітньо-професійною програмою «Клінічна психологія» спеціальності 053 Психологія.

**Види практик для здобувачі вищої освіти ОС бакалавра**

**Таблиця 1.**

| Види практик                        | Семестр     |              | Кількість кредитів<br>EKTS | Кількість годин |
|-------------------------------------|-------------|--------------|----------------------------|-----------------|
|                                     | Денна форма | Заочна форма |                            |                 |
| Ознайомча навчальна                 | 2           | 2            | 6                          | 180             |
| Виробнича психодіагностична         | 2           | 3            | 3                          | 90              |
| Виробнича консультативно-корекційна | 6           |              | 6                          | 180             |
| Переддипломна клінічна практика     | 8           |              | 6                          | 180             |

Усі завдання виконуються здобувачами вищої освіти із дотриманням статті 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» та Етичного кодексу психолога.

## ПРОГРАМИ ПРАКТИК

### 2.1 ПРОГРАМА ОЗНАЙОМЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Метою Ознайомчої навчальної практики є підготовка фахівців спеціальності 053 «Психологія» за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів та освітньо-професійної програми підготовки «Клінічна психологія»; ознайомлення зі змістом роботи психолога, з основними видами його діяльності, формування професійної етики психолога; проведення аналізу особливостей роботи психолога в установах різного типу.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Клінічна психологія», ознайомча навчальна практика покликана формувати у здобувачів вищої освіти такі компетентності.

#### **Інтегральна компетентність:**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

#### **Загальні:**

ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8 Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК10 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

#### **Фахові:**

СК1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 3 Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

СК 4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 7 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 10 Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК 11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 12 Розуміння сфер компетентності та специфіки професійної діяльності клінічного психолога.

СК 13 Розуміння психологічної сутності станів здоров'я та хвороби, знання критеріїв та методів дифдіагностики для визначення психічної норми та патології.

СК 16 Розуміння зв'язку клінічної психології з суміжними сферами знання (патопсихологією, психофізіологією, нейрофізіологією, нейропсихологією, психосоматикою, наркологією, дефектологією, психотерапією та ін.) та використання інтегративного підходу в своїй діяльності.

#### **Передумови для проходження ознайомчої практики**

Передумовами є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми: «Клінічна психологія»: Вступ до спеціальності, Загальна психологія, Експериментальна психологія, Фізіологія вищої нервової діяльності.

#### **Очікувані результати навчання**

Відповідно до освітньої програми «Клінічна психологія» Ознайомча навчальна практика повинна забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

| <b>Програмні результати навчання</b>  | <b>Шифр<br/>ПРН</b> |
|---|---------------------|
| Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.         | ПР1                 |
| Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.            | ПР2                 |
| Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел. | ПР4                 |

|  |      |
|--|------|
| Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.  | ПР6  |
| Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.   | ПР7  |
| Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.  | ПР8  |
| Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.   | ПР10 |
| Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни). | ПР11 |
| Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.  | ПР12 |
| Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.   | ПР13 |
| Відповідально ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.   | ПР15 |
| Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.   | ПР16 |
| Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.  | ПР17 |
| Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії   | ПР18 |

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після проходження «Ознайомчої навчальної практики»

|                                      |                     |
|--------------------------------------|---------------------|
| <b>Очікувані результати навчання</b> | <b>Шифр<br/>ПРН</b> |
|--------------------------------------|---------------------|

|  |                            |
|--|----------------------------|
| <p>Аналізувати та пояснювати спостережувані психічні явища з предметної області роботи психолога/клінічного психолога, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, а також виділяти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті завдань ознайомчої навчальної практики.</p>   | <p>ПРН1, ПРН2</p>          |
| <p>Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами індивідуальних досліджень і аналізу літературних джерел відповідно завдань ознайомчої навчальної практики.</p>  | <p>ПРН4</p>                |
| <p>Формулювати мету, завдання індивідуального дослідження, вміти збирати первинний матеріал, дотримуючись процедури дослідження. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів індивідуального психологічного дослідження, вміти формулювати аргументовані висновки та презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців, що отримані під час ознайомчої навчальної практики.</p>  | <p>ПРН6, ПРН7, ПРН8</p>    |
| <p>Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості, демонструючи розуміння етичних принципів професійної діяльності психолога та дотримуючись їх під час ознайомчої навчальної практики.</p>  | <p>ПРН10, ПРН13, ПРН16</p> |
| <p>Застосовувати, отримані під час ознайомчої навчальної практики вміння складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни), а також вміти укладати та впроваджувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог (запиту) замовника.</p> | <p>ПРН11, ПРН12</p>        |
| <p>Відповідально ставитись під час ознайомчої навчальної практики до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідуючи</p>  | <p>ПРН15, ПРН17, ПРН18</p> |

|   |  |
|---|--|
| гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії. |  |
|---|--|

### **Бази практики**

Бази Ознайомчої навчальної практики визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між ДВНЗ «УжНУ» та організаціями, установами різних форм власності й різних рівнів підпорядкування і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати заклади освіти, клінічні лікарні, в т.ч. дитячі, лікувально-профілактичні та реабілітаційні установи, психолого-педагогічні та реабілітаційні центри різних форм власності, на яких передбачено посаду психолога/клінічного психолога/психотерапевта.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та базою практики. Вони можуть обирати базу практики, в т.ч. за місцем проживання, за умови укладання короткострокового договору між ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ» та базою практики як майбутнім місцем роботи, що сприятиме успішному проходженню процесу їхнього професійного становлення, а також керуючись такими принципами:

- установа повинна мати штатну одиницю – посаду психолога/клінічного психолога/ психотерапевта, стаж роботи якого на посаді не менше 5 років;
- установа надає дозвіл на проходження практики і документи, в яких зазначаються особливості її проходження студентом-практикантом;
- установа сприяє виконанню усіх завдань, передбачених програмою практики та індивідуальним завданням студента-практиканта.

Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача закладу вищої освіти від кафедри та спеціаліста бази практики – психолога/ клінічного психолога/ психотерапевта.

Закріплення здобувачів за базами практики та призначення керівників від кафедри затверджується Наказом ректора університету. Розподіл здобувачів ЗФН оформлюється розпорядженням декана ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ».

ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ» наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними закладами та установами, що можуть стати базами практики під час проходження «Ознайомчої навчальної практики»:

- Договір з КНП «Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології» Закарпатської обласної ради.
- Договір з КНП «Ужгородська міська клінічна дитяча лікарня» Ужгородської міської ради.
- Договір з психолого-педагогічним центром м. Ужгорода.
- Договір із закладом загальної середньої освіти – Ужгородський ліцей «Лідер» Ужгородської міської ради Закарпатської області.

### **Індивідуальні завдання для проходження ознайомчої навчальної практики**

Ознайомча навчальна практика є першим етапом практичної підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 053 Психологія першого (бакалаврського) рівня за ОП «Клінічна психологія» щодо розуміння предметної області професійної діяльності та застосовуванні знань в практичних ситуаціях. Предметом практики є змістові, організаційні, навчально-методичні аспекти діяльності психолога.

Відповідно до цілей і завдань практики кожен студент отримує індивідуальне завдання, яке повинен вчасно та якісно виконати і оформити відповідно до вимог:

1) ознайомитись з робочим місцем психолога/клінічного психолога/психотерапевта, з особливостями їхньої діяльності, звітною та нормативною документацією та створити професійну карту діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта;

2) опрацювати первинні результати, узагальнити їх, сформулювати висновки та рекомендації щодо покращення результатів досліджуваних психічних процесів, станів чи властивостей вести щоденник спостережень під час проходження практики, де відмічати всі види робіт психолога/клінічного психолога/психотерапевта із фіксуванням структурних та змістових особливостей професійної діяльності;

3) розробити програму заходів психологічної допомоги, підтримки у формі тренінгу;

4) оформити звітну документацію:

– щоденник практиканта з щоденними записами про виконання індивідуального плану роботи, які підписані психологом/клінічним психологом/психотерапевтом від бази практики;

– письмовий звіт про проходження практики, самоаналіз ефективності роботи на практиці, підписаний студентом, психологом і керівником бази практики;

– письмову характеристику (відгук) про проходження практики, підписані безпосередньо керівником (заступником) та психологом від бази практики.

## **Зміст практики**

Зміст практики реалізується шляхом виконання завдань модулів, які відображають основні етапи ознайомчої навчальної практики.

*Модуль 1. Особливості професійної діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта на обраній базі практики*

*1. Ознайомитися із:*

- основними цілями та завданнями бази практики, методами та умовами професійної діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта;
- нормативними документами та звітною документацією психолога/клінічного психолога/психотерапевта;
- банком психодіагностичного інструментарію відповідно до специфіки обраної бази практики;
- видами діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта на базі практики.

*2. Скласти індивідуальний план на період практики.*

*3. Створити професійну карту (інфографіку) діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта відповідно специфіки його діяльності на базі практики або професіограму психолога/клінічного психолога/психотерапевта (за вибором студента).*

*Модуль 2. Психодіагностична робота психолога/клінічного психолога/психотерапевта*

- ознайомитись з методами та процедурою діагностики клієнтів/пацієнтів бази практики;
- спостерігати за проведенням психологом/клінічним психологом / психотерапевтом діагностики та реакціями досліджуваних, фіксуючи: 1) дату спостереження, 2) умови спостереження, 3) що спостерігалось, 3) що виявлено в процесі спостереження, 4) пояснення даних спостереження;
- дати психологічний аналіз результатів спостереження за процесом взаємодії психолога/клінічного психолога/психотерапевта з досліджуваними;
- оформити індивідуальні та групові протоколи спостереження діагностичного обстеження;
- здійснити саморефлексію вражень, думок, ідей, емоцій, труднощів, що виникали в ході спостереження та дотримуючись положень Етичного кодексу психолога відобразити їх в Щоденнику.

*Модуль 3. Консультативно-корекційна робота психолога/клінічного психолога/психотерапевта*

- ознайомитись з методами, техніками та програмами психокорекційної та розвивальної роботи психолога/клінічного психолога/психотерапевта;
- спостерігати за проведенням психологом/клінічним психологом/психотерапевтом

корекційно-розвивальних занять;

- дати психологічний аналіз результатів спостереження за процесом взаємодії психолога/клінічного психолога/психотерапевта з досліджуваними;
- оформити індивідуальні та групові протоколи спостереження за консультативно-корекційною роботою психолога/клінічного психолога/психотерапевта, фіксуючи: 1) дату спостереження, 2) умови спостереження, 3) що спостерігалось, 3) що виявлено в процесі спостереження, 4) пояснення даних спостереження;
- ознайомитись із змістом запитів на психологічне консультування чи психотерапію та техніками надання психологом/клінічним психологом/психотерапевтом бази практики психологічної допомоги, підтримки клієнтам/пацієнтам, членам сім'ї тощо;
- розробити план консультативного процесу за запитом уявного клієнта/пацієнта та програму заходів психологічної допомоги, підтримки у формі тренінгу за орієнтовним планом:
  - 1) встановлення первинного контакту (техніки, вправи);
  - 2) емоційна підтримка і надання ресурсу (техніки, вправи);
  - 3) формування довіри, встановлення емоційного контакту (техніки, вправи);
  - 4) формування вміння прямо говорити про свої почуття і висловлювати власну думку (техніки, вправи);
  - 5) техніки конструювання продуктивних способів поведінки, пошуку ресурсу (техніки, вправи);
- здійснити саморефлексію вражень, думок, ідей, емоцій, труднощів, що виникали в ході спостереження та відобразити їх, дотримуючись положень Етичного кодексу психолога, в Щоденнику.

#### *Модуль 4. Узагальнення та оформлення результатів практики*

##### *Завдання.*

1. Напишіть звіт за результатами завдань ознайомчої навчальної практики.
2. Подайте звітну документацію керівникові практики для оцінювання.
3. Підготуйте презентацію результатів практики та доповідь на звітній конференції.

Виконання індивідуального завдання здобувачами вищої освіти здійснюється в терміни, означені програмою практики. Матеріали роботи включаються до звіту з практики у відповідності з його структурою та обсягом.

### **Орієнтовне календарне планування на період проведення ознайомчої навчальної практики**

| п/п | Вид та зміст роботи  | Період виконання завдання |
|-----|--|---------------------------|
|     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ознайомлення з базою практики (з основними цілями, завданнями, формами й методами роботи) та особливостями професійної діяльності психолога/ клінічного психолога/ психотерапевта на обраній базі практики;</li> <li>• вивчення нормативно-правової бази діяльності бази практики;</li> <li>• складання індивідуального плану студента-практиканта з урахуванням завдань практики;</li> <li>• створення професійної карти (інфографіки) діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта або професіограми психолога/клінічного психолога/ психотерапевта (за вибором студента).</li> </ul> | 1 тиждень                 |
|     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ознайомлення з методами та процедурою діагностики клієнтів/пацієнтів бази практики;</li> <li>• спостереження за проведенням діагностики досліджуваних;</li> <li>• психологічний аналіз результатів спостереження за процесом взаємодії психолога/клінічного психолога/психотерапевта з досліджуваними;</li> <li>• оформлення індивідуальних та групових протоколів спостереження діагностичного обстеження (не менше 4).</li> </ul>   | 2 тиждень                 |
|     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ознайомлення з методами, техніками та програмами психокорекційної та розвивальної роботи;</li> <li>• спостереження за проведенням корекційно-розвивальних занять ;</li> <li>• оформлення індивідуальних та групових протоколів спостереження за взаємодією учасників консультативно-корекційної роботи (не менше 4);</li> <li>• розробити план консультативного процесу за запитом уявного клієнта/пацієнта та програму заходів психологічної допомоги, підтримки у формі тренінгу ;</li> </ul>   | 3 тиждень                 |
|     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• оформлення необхідної документації за результатами практики (щоденник, характеристика);</li> </ul>  | 4 тиждень                 |

|  |  |                |
|--|--|----------------|
|  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• написання звіту практики та подання звітної документації керівникові практики для оцінювання;</li> <li>• підготовка презентації результатів практики та доповіді на звітній конференції.</li> </ul> |                |
|  | Загальна тривалість практики   | <b>4 тижні</b> |

### **Організація та керівництво практикою**

Практика для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія ОП «Клінічна психологія» проводиться згідно з навчальним планом для денної та заочної форм навчання. Під час проходження практики та виконання основних завдань програми кожен здобувач вищої освіти повинен отримати конкретні результати за досліджуваною проблемою.

Програма практики здобувачів складається з наступних частин:

- 1) планування видів і змісту роботи на період проходження практики;
- 2) виконання індивідуальних завдань;
- 3) оформлення звіту про етапи проходження практики та захист практики.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра наук про здоров'я ФЗФВ. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики з числа викладачів від кафедри.

Основними обов'язками відповідальних за ознайомчу навчальну практику від кафедри є:

- 1) організація та проведення настановних зборів для здобувачів кафедри з метою проведення інструктажу про порядок проходження практики, з техніки безпеки, охорони праці і попередження нещасних випадків та надання їм необхідних документів перед початком практики, а також ознайомлення з вимогами до оформлення документації, системою звітності та критеріями оцінки, які регламентуються відповідною нормативною та методичною документацією з організації та проведення практики;
- 2) забезпечення своєчасності формування здобувачами вищої освіти графіків проходження практики та отримання ними індивідуальних завдань від безпосередніх керівників;
- 3) організація та проведення відкритого захисту практики перед комісією;
- 4) звітування на засіданні кафедри про підсумки практики із внесенням пропозицій щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення практики.

### **Загальні вимоги до оформлення звіту, допуску до захисту практики**

Зміст звіту повинен розкривати знання і уміння здобувача, набуті ним у вирішенні питань, визначених метою і завданням практики. Звіт складається індивідуально кожним

здобувачем і має бути обсягом 10-15 сторінок друкованого тексту.

Рекомендується така послідовність матеріалів Звіту практики:

Титульний аркуш.

**Зміст** (зміст звіту із зазначенням сторінок)

**Вступ** (в ньому зазначається мета, завдання практики та надається опис специфіки бази практики, опис результатів знайомства з діяльністю психолога/клінічного психолога/психотерапевта за місцем проходження практики зі своїми коментарями – обсяг: від 1,5 до 2 сторінок)

**Основна частина**

Загальний звіт про проходження Ознайомчої навчальної практики із зазначенням обсягу виконаної роботи з урахуванням завдань модулів, які відображають основні етапи практики та отримані результати щодо теми індивідуального завдання практики (8-10 сторінок).

**Висновки** (здобутки, труднощі, які, можливо, виникли в ході практики, результати саморефлексії, побажання щодо поліпшення організації практики – обсяг: від 1,5 до 2 сторінок).

**Список використаних джерел**

**Додатки**

Календарний план-графік ознайомчої навчальної практики.

Протоколи спостережень.

Щоденник проходження практики, що містить самоаналіз індивідуальної роботи студента-практиканта протягом кожного дня проходження практики, підписаний керівником бази практики та завірений печаткою закладу/установи.

Характеристика на студента-практиканта, підготовлена психологом за місцем проходження практики, яка підписана керівником від бази практики та завірена печаткою закладу/установи.

***Порядок допуску звіту до захисту практики***

До захисту практики допускаються студенти, які повністю виконали завдання програми практики та вчасно оформили звітну документацію. При встановленні оцінки враховується характеристика, яка видана керівником практики від установи, зміст звіту, знання та уміння студента з циклу загальних та професійно-орієнтованих дисциплін, зауваження керівника практики від кафедри.

Звіт з практики захищається перед комісією, призначеною завідувачем кафедрою наук про здоров'я ДВНЗ «УжНУ». Захист практики приймається протягом 7 днів після її закінчення. Загальна оцінка за практику – 100 балів. У «Положенні про порядок та методику

проведення семестрових (курсів) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті», що затверджено Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» №698/01-17 від 08.05.2015 р., вказано, що ключовим у визначенні рівня знань студентів під час проведення екзаменів та заліків є критерії оцінок. Оцінка за практику (диференційований залік) вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і до залікової книжки студента за підписом керівника практики.

Студенту, який не виконав програму практики, може бути надано право проходження практики повторно у вільний від навчального процесу час.

### **Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів проходження практики**

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри наук про здоров'я.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводяться в оцінку за схемою:

#### Оцінювання

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | Оцінка ECTS | Оцінка за національною шкалою                              |   |
|--|-------------|--|---|
|  |             | для екзамену, курсового проекту (роботи), практики         | для заліку  |
| 90 – 100                                     | <b>A</b>    | відмінно   | зараховано  |
| 82-89  | <b>B</b>    | добре  |   |
| 74-81  | <b>C</b>    |  |   |
| 64-73  | <b>D</b>    | задовільно   |   |
| 60-63  | <b>E</b>    |  |   |
| 35-59  | <b>FX</b>   | незадовільно з можливістю повторного складання             | не зараховано з можливістю повторного складання             |
| 0-34   | <b>F</b>    | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни | не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни |

#### **Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів**

| №  | Вид звітної роботи   | Кількість балів |
|----|--|-----------------|
| 1. | Індивідуальні завдання Ознайомчої навчальної практики виконано правильно і якісно (якісне опрацювання отриманих даних під час спостереження, психологічна інтерпретація результатів, надання | 50 б.           |

|    |   |        |
|----|---|--------|
|    | обґрунтованих висновків й рекомендацій; відповідність оформлення вимогам)   |        |
| 2. | Протоколи спостереження з описом процедури, результатів, їх психологічного аналізу, рекомендацій, прогнозу та відповідність вимогам щодо їх кількості | 20 б.  |
| 3. | Оформлення звітної документації   | 20 б.  |
| 4. | Захист практики (в т.ч. представлення у вигляді презентації)  | 10 б.  |
| 5. | Максимальна кількість балів   | 100 б. |

## 2.2 ВИРОБНИЧА ПСИХОДІАГНОСТИЧНА ПРАКТИКА

Метою психодіагностичної практики є підготовка фахівців спеціальності 053 «Психологія» за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів та освітньо-професійної програми підготовки «Клінічна психологія»; узагальнення та вдосконалення здобутих теоретичних знань, вияв готовності до самостійної психодіагностичної діяльності, що передбачає проведення психодіагностичного обстеження із застосуванням психодіагностичного інструментарію, оформлення звітів, протоколів обстеження; формування професійних умінь та особистісних якостей фахівця, сприяння самопізнанню та особистісному розвитку студентів-психологів, формуванню психодіагностичного мислення, активізації творчого потенціалу майбутніх спеціалістів.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Клінічна психологія», виробнича психодіагностична практика покликана формувати у здобувачів вищої освіти такі компетентності.

### **Інтегральна компетентність:**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

### **Загальні:**

ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8 Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9 Здатність працювати в команді.

ЗК10 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

#### **Фахові:**

СК1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 3 Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК 4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 5 Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 6 Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК 7 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 10 Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК 11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 12 Розуміння сфер компетентності та специфіки професійної діяльності клінічного психолога.

СК 13 Розуміння психологічної сутності станів здоров'я та хвороби, знання критеріїв та методів дифдіагностики для визначення психічної норми та патології.

СК 14 Розуміння принципів та вміння комплексно застосовувати методи психодіагностики, психокорекції, психореабілітації та психопрофілактики в роботі з хворими.

СК 15 Розуміння закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у нормі та патології, чинників, що впливають на зміну психічних якостей людини під впливом хвороби.

СК 16 Розуміння зв'язку клінічної психології з суміжними сферами знання (психопатологією, патопсихологією, психофізіологією, нейрофізіологією, нейропсихологією,

психосоматикою, наркологією, дефектологією, психотерапією та ін.) та використання інтегративного підходу в своїй діяльності.

### **Передумови для проходження психодіагностичної практики**

Передумовами є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми «Клінічна психологія»: Загальна психологія, Вступ до спеціальності, Експериментальна психологія, Клінічна психологія, Психологія розвитку та вікова психологія, Математичні та статистичні методи в психології.

### **Очікувані результати навчання**

Відповідно до освітньої програми «Клінічна психологія» психодіагностична практика повинна забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

| <b>Програмні результати навчання</b>   | <b>Шифр ПРН</b> |
|--|-----------------|
| Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.  | ПР1             |
| Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.   | ПР2             |
| Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.  | ПР3             |
| Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.  | ПР4             |
| Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. | ПР5             |
| Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.  | ПР6             |
| Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.   | ПР7             |
| Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефаківців.  | ПР8             |
| Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні  | ПР9             |

|  |      |
|--|------|
| рішення щодо їх розв'язання.   |      |
| Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.   | ПР10 |
| Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни). | ПР11 |
| Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.   | ПР13 |
| Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.  | ПР14 |
| Відповідально ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.   | ПР15 |
| Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.   | ПР16 |
| Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.  | ПР17 |
| Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.  | ПР18 |
| Володіти методами діагностики психічних процесів, станів, властивостей особистості та вміти інтерпретувати отримані дані.  | ПР19 |

**Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після проходження практики**

| <b>Очікувані результати навчання</b>   | <b>Шифр ПРН</b> |
|--|-----------------|
| Аналізувати та пояснювати психічні явища з предметної області роботи психолога/ клінічного психолога, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, а також інтерпретувати закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті завдань психодіагностичної практики. | ПРН1, ПРН2      |
| Знаходити інформацію з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення завдань   | ПРН3, ПРН4      |

|  |  |
|--|--|
| <p>психодіагностичної практики та вміти обґрунтовувати власну позицію, формулювати самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.</p>   |  |
| <p>Визначати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики, тощо) та технології психологічної допомоги відповідно мети, завдань індивідуального психологічного дослідження; вміти збирати первинний матеріал, дотримуючись процедури дослідження, а також інтерпретувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців, рефлексуючи та критично оцінюючи достовірність результатів індивідуального психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки, отримані під час психодіагностичної практики, та складати план консультативного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей клієнта, бути ефективним (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).</p> | <p>ПРН5, ПРН6,<br/>ПРН7, ПРН8,<br/>ПРН11</p> |
| <p>Знаходити власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі психодіагностичної практики, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p>   | <p>ПРН9</p>                                  |
| <p>Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості, демонструючи розуміння етичних принципів професійної діяльності психолога та дотримуючись їх під час психодіагностичної практики.</p>   | <p>ПРН10,<br/>ПРН13,<br/>ПРН16</p>           |
| <p>Бути ефективним при виконанні різних ролей у команді у процесі вирішення фахових завдань психодіагностичної практики, у тому числі демонструвати лідерські якості.</p>  | <p>ПРН14</p>                                 |
| <p>Відповідально ставитись до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку; демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідуючи гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності, зокрема, у використанні ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби робити запит на супервізію до фахівців бази психодіагностичної практики.</p>  | <p>ПРН15,<br/>ПРН17,<br/>ПРН18</p>           |

|   |       |
|---|-------|
| Застосовувати методи діагностики психічних процесів, станів, властивостей особистості та інтерпретувати дані, отримані в процесі психодіагностичної практики. | ПРН19 |
|---|-------|

### **Бази практики**

Бази психодіагностичної практики визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між ДВНЗ «УжНУ» та організаціями, установами різних форм власності й різних рівнів підпорядкування і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати заклади освіти, клінічні лікарні, в т.ч. дитячі, лікувально-профілактичні та реабілітаційні установи, психолого-педагогічні та реабілітаційні центри різних форм власності, на яких передбачено посаду психолога/клінічного психолога/психотерапевта.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та базою практики. Вони можуть обирати базу практики, в т.ч. за місцем проживання, за умови укладання короткострокового договору між ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ» та базою практики як майбутнім місцем роботи, що сприятиме успішному проходженню процесу їхнього професійного становлення, а також керуючись такими принципами:

- установа повинна мати штатну одиницю – посаду психолога/клінічного психолога/ психотерапевта, стаж роботи якого на посаді не менше 5 років;
- установа надає дозвіл на проходження практики і документи, в яких зазначаються особливості її проходження студентом-практикантом;
- установа сприяє виконанню усіх завдань, передбачених програмою практики та індивідуальним завданням студента-практиканта.

Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача закладу вищої освіти від кафедри та спеціаліста бази практики – психолога/ клінічного психолога/ психотерапевта.

Закріплення здобувачів за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету. Розподіл здобувачів ФЗФН оформлюється розпорядженням декана ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ».

ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ» наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними закладами та установами, що можуть стати базами практики під час проходження психодіагностичної практики:

- Договір з КНП «Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології» Закарпатської обласної ради.
- Договір з КНП «Ужгородська міська клінічна дитяча лікарня» Ужгородської міської ради.
- Договір з психолого-педагогічним центром м. Ужгорода.
- Договір із закладом загальної середньої освіти – ліцей «Лідер» Ужгородської міської ради Закарпатської області.

### **Індивідуальні завдання для проходження психодіагностичної практики**

Психодіагностична практика є послідовним етапом практичної підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 053 Психологія першого (бакалаврського) рівня за ОП «Клінічна психологія» щодо набуття компетентностей для здійснення психодіагностичної складової надання психологічної допомоги різним верствам населення. Відповідно до цілей і завдань психодіагностичної практики кожен студент виконує індивідуальне завдання, яке повинен вчасно та якісно провести і оформити відповідно до вимог:

1) підібрати психодіагностичний інструментарій згідно із особливостями діяльності бази практики: запитом від бази практики та темою індивідуального завдання;

2) сформулювати експериментальну вибірку, підготувати стимульний матеріал, інструкції та провести психодіагностичне обстеження;

3) опрацювати первинні результати, узагальнити їх, сформулювати висновки та рекомендації щодо покращення результатів досліджуваних психічних процесів, станів чи властивостей;

4) оформити звітну документацію.

Звітна документація:

– щоденник практиканта з щоденними записами про виконання індивідуального плану роботи, які підписані психологом/клінічним психологом/психотерапевтом від бази практики;

– діагностичні матеріали з вивчення особистості (протоколи індивідуального обстеження в кількості не менше 3);

– діагностичні матеріали з вивчення групи (протоколи групового обстеження в кількості не менше 3);

– аналітичний звіт про виконання діагностики з графіками, таблицями, висновками, рекомендаціями;

– письмовий звіт про проходження практики, самоаналіз ефективності роботи на практиці, підписаний студентом, психологом і керівником бази практики;

– письмова характеристика (відгук) про проходження практики, підписані безпосередньо керівником (заступником) та психологом від бази практики.

Зміст практики реалізується шляхом виконання завдань модулів, які відображають основні етапи навчальної психодіагностичної практики.

### *Модуль 1. Особливості професійної діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта на обраній базі практики*

- ознайомитися із основними цілями та завданнями бази практики, методами та умовами професійної діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта; контингентом, з яким планується здійснити психодіагностичну роботу;
- скласти індивідуальний план на період практики;

### *Модуль 2. Психодіагностична робота*

- підібрати діагностичний інструментарій для проведення діагностики згідно мети індивідуального завдання виконуваного психологічного дослідження;
- ознайомитись з методами та процедурою діагностики клієнтів/пацієнтів відповідно певної вікової групи ;
- провести діагностику\* особливостей когнітивної, емоційної та поведінкової сфер особистості досліджуваних клієнтів/пацієнтів (3-5 стандартизованих методик, за необхідності, 1 проєктивна або напівпроєктивна);
- здійснити кількісний та якісний аналіз отриманих результатів дослідження із застосуванням математико-статистичних методів обробки отриманих даних (кореляційний аналіз - за необхідності);
- інтерпретувати отримані результати\*\* ;
- оформити психологічний висновок, в якому резюмувати найбільш важливі дані досліджуваних осіб/групи та надати рекомендації\*\*\*;
- здійснити саморефлексію вражень, думок, ідей, емоцій, труднощів, що виникали в ході діагностики та відобразити їх в Щоденнику.

### *Примітки*

\* Дотримуйтесь конфіденційності.

\*\*Усвідомлюйте межі своєї компетентності.

\*\*\* Беріть до уваги індивідуальні і культуральні відмінності пацієнта/клієнта.

### *Модуль 3. Узагальнення та оформлення результатів практики*

- Написати звіт за результатами виконаної діагностичної роботи.
- Подати звітну документацію керівникові практики для оцінювання.
- Підготувати презентацію результатів практики та доповідь на звітній конференції.

Виконання індивідуального завдання здобувачами вищої освіти здійснюється з урахуванням обраного індивідуального завдання чи запиту бази практики в терміни, означені програмою практики. Матеріали роботи включаються до звіту з практики у відповідності з його структурою та обсягом.

### **Орієнтовне календарне планування на період проведення психодіагностичної практики**

| №<br>п/п | Вид та зміст роботи   | Період виконання<br>завдання |
|----------|---|------------------------------|
| 1        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ознайомлення з базою практики (з основними цілями, завданнями, формами й методами роботи) та особливостями професійної діяльності психолога/ клінічного психолога/ психотерапевта на обраній базі практики</li> <li>• вивчення нормативно-правової бази діяльності бази практики</li> <li>• ознайомлення з контингентом, з яким здійснюватиметься діагностична робота</li> <li>• складання індивідуального плану студента-практиканта з урахуванням завдань психодіагностичного обстеження</li> <li>• підготовка психодіагностичного інструментарію та проведення діагностики у відповідності з індивідуальним завданням</li> <li>• здійснення діагностичних вимірювань</li> </ul> | 1 тиждень                    |
| 2        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• обробка отриманих даних та їхня інтерпретація</li> <li>• підведення результатів психодіагностичного обстеження</li> <li>• оформлення необхідної документації за результатами практики (щоденник, характеристика)</li> <li>• написання звіту практики та подання звітної документації керівникові практики для оцінювання</li> <li>• підготовка презентації результатів практики та доповіді на звітній конференції</li> </ul>  | 2 тиждень                    |
|          | Загальна тривалість практики  | <b>2 тижні</b>               |

## **Організація та керівництво практикою**

Практика для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія ОП «Клінічна психологія» проводиться згідно з навчальним планом для денної та заочної форм навчання. Під час проходження практики та виконання основних завдань програми практики кожен здобувач вищої освіти повинен отримати конкретні результати за досліджуваною проблемою.

Програма практики здобувачів складається з наступних частин:

- планування видів і змісту роботи на період проходження практики;
- виконання індивідуальних завдань;
- оформлення звіту про етапи проходження практики та захист практики.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра наук про здоров'я ФЗФВ. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики з числа викладачів від кафедри.

Основними обов'язками відповідальних за навчальну психодіагностичну практику від кафедри є:

- 1) організація та проведення настановних зборів для здобувачів кафедри з метою проведення інструктажу про порядок проходження практики, з техніки безпеки, охорони праці і попередження нещасних випадків та надання їм необхідних документів перед початком практики, а також ознайомлення з вимогами до оформлення документації, системою звітності та критеріями оцінки, які регламентуються відповідною нормативною та методичною документацією з організації та проведення практики;
- 2) забезпечення своєчасності формування здобувачами вищої освіти індивідуальних графіків проходження практики та отримання ними індивідуальних завдань від безпосередніх керівників;
- 3) організація та проведення відкритого захисту практики перед комісією;
- 4) звітування на засіданні кафедри про підсумки практики із внесенням пропозицій щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення практики.

### **Загальні вимоги до оформлення звіту, допуску до захисту практики**

Зміст звіту повинен розкривати знання і уміння здобувача, набуті ним у вирішенні питань, визначених метою і завданнями практики. Звіт складається індивідуально кожним здобувачем і має бути обсягом 10-15 сторінок друкованого тексту.

Рекомендується така послідовність матеріалів Звіту практики:

Титульний аркуш.

**Зміст** (зміст звіту із зазначенням сторінок)

**Вступ** (в ньому зазначається мета, завдання практики та надається опис специфіки бази практики, опис результатів знайомства з діяльністю психолога/клінічного психолога/психотерапевта за місцем проходження практики зі своїми коментарями – обсяг: від 1,5 до 2 сторінок)

**Основна частина**

Загальний звіт про проходження навчальної психодіагностичної практики із зазначенням обсягу виконаної роботи з урахуванням завдань модулів, які відображають основні етапи практики та отримані результати щодо теми індивідуального завдання практики (8-10 сторінок).

**Висновки** (здобутки, труднощі, які, можливо, виникли в ході практики, результати саморефлексії, побажання щодо поліпшення організації практики – обсяг: від 1,5 до 2 сторінок).

**Список використаних джерел**

**Додатки**

- Календарний план-графік навчальної психодіагностичної практики.
- Протоколи психодіагностичного обстеження.
- Щоденник проходження психодіагностичної практики, що містить самоаналіз організаційної та психодіагностичної роботи студента-практиканта протягом кожного дня проходження практики, підписаний керівником бази практики та завірений печаткою закладу/установи.
- Фото/відеофіксація діяльності студента-практиканта на різних етапах практики.
- Характеристика на студента-практиканта, підготовлена психологом за місцем проходження практики, яка підписана керівником від бази практики та завірена печаткою закладу/установи.

**Порядок допуску звіту до захисту практики**

До захисту практики допускаються студенти, які повністю виконали завдання програми практики та вчасно оформили звітну документацію. При встановленні оцінки враховується характеристика, яка видана керівником практики від установи, зміст звіту, знання та уміння студента з циклу професійно-орієнтованих дисциплін, зауваження керівника практики від кафедри.

Звіт з практики захищається перед комісією, призначеною завідувачем кафедрою наук про здоров'я ДВНЗ «УжНУ». Захист практики приймається протягом 7 днів після її закінчення. Загальна оцінка за практику – 100 балів. У «Положенні про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному

університеті», що затверджено Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» №698/01-17 від 08.05.2015 р. вказано, що ключовою проблемою визначення рівня знань студентів під час проведення екзаменів та заліків є критерії оцінок. Оцінка за практику (диференційований залік) вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і до залікової книжки студента за підписом керівника практики.

Студенту, який не виконав програму практики, може бути надано право проходження практики повторно у вільний від навчального процесу час.

### **Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів проходження практики**

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри наук про здоров'я.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводяться в оцінку за схемою:

#### **Оцінювання**

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | Оцінка ECTS | Оцінка за національною шкалою                              |   |
|--|-------------|--|---|
|  |             | для курсового проекту (роботи), практики                   | для заліку  |
| 90 – 100                                     | <b>A</b>    | відмінно   | зараховано  |
| 82-89  | <b>B</b>    | добре  |   |
| 74-81  | <b>C</b>    |  |   |
| 64-73  | <b>D</b>    | задовільно   |   |
| 60-63  | <b>E</b>    |  |   |
| 35-59  | <b>FX</b>   | незадовільно з можливістю повторного складання             | не зараховано з можливістю повторного складання             |
| 0-34   | <b>F</b>    | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни | не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни |

### **Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів**

|    | Вид звітної роботи  | Кількість балів |
|----|---|-----------------|
| 1. | Індивідуальне завдання психодіагностичної практики виконано правильно і якісно (доцільність у виборі методів дослідження, аргументованість у доборі методик, технік; якісне опрацювання | 50 б.           |

|    |  |        |
|----|--|--------|
|    | отриманих даних, психологічна інтерпретація результатів, надання обґрунтованих висновків й рекомендацій; відповідність оформлення вимогам  |        |
| 2. | Відповідність укладеної програми психологічної інтервенції цілі, завданням корекції, методам і засобам психологічного впливу: 1) єдності діагностики і корекції; 2) системності консультативно-корекційних завдань; 3) урахуванню вікових, психологічних й індивідуальних особливостей<br>Протоколи обстеження з описом процедури, результатів, їх психологічного аналізу, рекомендацій, прогнозу та відповідність вимогам щодо їх кількості | 20 б.  |
| 3. | Оформлення звітної документації  | 20 б.  |
| 4. | Захист практики (в т.ч. представлення у вигляді презентації)   | 10 б.  |
| 5. | Максимальна кількість балів  | 100 б. |

### 2.3 ВИРОБНИЧА КОНСУЛЬТАТИВНО-КОРЕКЦІЙНА ПРАКТИКА

Метою консультативно-корекційної практики є підготовка фахівців спеціальності 053 «Психологія» за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів та освітньо-професійної програми підготовки «Клінічна психологія»; узагальнення та вдосконалення здобутих теоретичних знань, ознайомлення з особливостями консультативно-корекційної роботи психолога; удосконалення навичок організації й виконання професійно-орієнтованих завдань, складовими яких є збір анамнезу, проведення психодіагностичних досліджень і відпрацювання комплексу консультативно-корекційних технік в умовах індивідуальної та групової роботи.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Клінічна психологія», консультативно-корекційна практика покликана формувати у здобувачів вищої освіти такі компетентності.

#### **Інтегральна компетентність:**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

#### **Загальні:**

ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

- ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК3 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК5 Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК6 Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК8 Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК9 Здатність працювати в команді.
- ЗК10 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК11 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

**Фахові:**

- СК1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК 3 Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК 4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК 5 Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- СК 6 Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- СК 7 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК 8 Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК 9 Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.
- СК 10 Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- СК 11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- СК 12 Розуміння сфер компетентності та специфіки професійної діяльності клінічного психолога.

СК 13 Розуміння психологічної сутності станів здоров'я та хвороби, знання критеріїв та методів дифдіагностики для визначення психічної норми та патології.

СК 14 Розуміння принципів та вміння комплексно застосовувати методи психодіагностики, психокорекції, психореабілітації та психопрофілактики в роботі з хворими.

СК 15 Розуміння закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у нормі та патології, чинників, що впливають на зміну психічних якостей людини під впливом хвороби.

СК 16 Розуміння зв'язку клінічної психології з суміжними сферами знання (психопатологією, патопсихологією, психофізіологією, нейрофізіологією, нейропсихологією, психосоматикою, наркологією, дефектологією, психотерапією та ін.) та використання інтегративного підходу в своїй діяльності.

### **Передумови для проходження консультативно-корекційної практики**

Передумовами є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми «Клінічна психологія»: Вступ до спеціальності, Загальна психологія, Експериментальна психологія, Клінічна психологія, Психологія розвитку та вікова психологія, Психосоматика та психокорекція, Математичні та статистичні методи в психології, Практикум із психологічного консультування.

### **Очікувані результати навчання**

Відповідно до освітньо-професійної програми «Клінічна психологія» консультативно-корекційна практика повинна забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

| <b>Програмні результати навчання</b>  | <b>Шифр ПРН</b> |
|---|-----------------|
| Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.                             | ПР1             |
| Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.                                | ПР2             |
| Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. | ПР3             |
| Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.                     | ПР4             |

|  |       |
|--|-------|
| Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.               | ПР5   |
| Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.  | ПР6   |
| Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.   | ПР7   |
| Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.  | ПР8   |
| Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.   | ПР9   |
| Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.   | ПР10  |
| Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.   | ПР 11 |
| Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог співрозмовника. | ПР12  |
| Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.   | ПР13  |
| Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.  | ПР14  |
| Відповідально ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.   | ПР15  |

|   |      |
|---|------|
| Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.  | ПР16 |
| Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. | ПР17 |
| Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.                           | ПР18 |
| Володіти методами діагностики психічних процесів, станів, властивостей особистості та вміти інтерпретувати отримані дані.                               | ПР19 |
| Розробляти психокорекційну програму (індивідуальну та групову), оцінювати ефективність психокорекційних заходів.  | ПР20 |

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після проходження консультативно-корекційної практики

| <b>Очікувані результати навчання</b>  | <b>Шифр ПРН</b>           |
|---|---------------------------|
| Аналізувати та пояснювати психічні явища з предметної області роботи психолога/ клінічного психолога, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, а також інтерпретувати закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті завдань виробничої консультативно-корекційної практики. | ПРН1, ПРН2                |
| Знаходити інформацію з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення завдань консультативно-корекційної практики та вміти обґрунтовувати власну позицію, формулювати самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.  | ПРН3, ПРН4                |
| Визначати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики, тощо) для індивідуального психологічного дослідження та технології психологічної допомоги відповідно мети, завдань виробничої консультативно-  | ПРН5, ПРН6,<br>ПРН7, ПРН8 |

|   |                                    |
|---|------------------------------------|
| <p>корекційної практики; вміти збирати первинний матеріал, дотримуючись процедури інтерв'ю, а також інтерпретувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців (клієнтів/пацієнтів), рефлексуючи та критично оцінюючи достовірність результатів індивідуального психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки, отримані під час виробничої консультативно-корекційної практики.</p>                |                                    |
| <p>Знаходити власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі виробничої консультативно-корекційної практики, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника з урахуванням предметної області клінічної психології.</p>                        | <p>ПРН9, ПРН10</p>                 |
| <p>Розробити та реалізовувати план консультативно-корекційного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнтів/пацієнтів, продемонструвати ефективність власних дій, а також вміти скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог (запитів) співрозмовника.</p> | <p>ПРН11,<br/>ПРН12</p>            |
| <p>Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості, демонструючи розуміння етичних принципів професійної діяльності психолога та дотримуючись їх під час виробничої консультативно-корекційної практики.</p>  | <p>ПРН13,<br/>ПРН16,</p>           |
| <p>Бути ефективним при виконанні різних ролей у команді у процесі вирішення фахових завдань виробничої консультативно-корекційної практики, у тому числі демонструвати лідерські якості.</p>  | <p>ПРН14</p>                       |
| <p>Відповідально ставитись до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку; демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідуючи гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності, зокрема, у використанні ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та</p>   | <p>ПРН15,<br/>ПРН17,<br/>ПРН18</p> |

|  |       |
|--|-------|
| за потреби робити запит на супервізію фахівцям бази виробничої консультативно-корекційної практики.  |       |
| Застосовувати методи діагностики психічних процесів, станів, властивостей особистості та інтерпретувати дані, отримані в процесі виробничої консультативно-корекційної практики. | ПРН19 |
| Розробляти психокорекційну програму (індивідуальну та групову), оцінювати якість проведених інтервенцій в ході виконання завдань консультативно-корекційної практики.            | ПРН20 |

### Бази практики

Бази Виробничої консультативно-корекційної практики визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між ДВНЗ «УжНУ» та організаціями, установами різних форм власності й різних рівнів підпорядкування і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати заклади освіти, клінічні лікарні, в т.ч. дитячі, лікувально-профілактичні та реабілітаційні установи, психолого-педагогічні та реабілітаційні центри різних форм власності, на яких передбачено посаду психолога/клінічного психолога/психотерапевта.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та базою практики. Вони можуть обирати базу практики, в т.ч. за місцем проживання, за умови укладання короткострокового договору між ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ» та базою практики як майбутнім місцем роботи, що сприятиме успішному проходженню процесу їхнього професійного становлення, а також керуючись такими принципами:

- установа повинна мати штатну одиницю – посаду психолога/клінічного психолога/ психотерапевта, стаж роботи якого на посаді не менше 5 років;
- установа надає дозвіл на проходження практики і документи, в яких зазначаються особливості її проходження студентом-практикантом;
- установа сприяє виконанню усіх завдань, передбачених програмою практики та індивідуальним завданням студента-практиканта.

Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача закладу вищої освіти від кафедри та спеціаліста бази практики – психолога/ клінічного психолога/ психотерапевта.

Закріплення здобувачів за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету. Розподіл здобувачів ЗФН оформлюється розпорядженням декана ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ».

ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ» наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними закладами та установами, що можуть стати базами практики під час проходження «Виробничої консультативно-корекційної практики»:

- Договір з КНП «Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології» Закарпатської обласної ради.
- Договір з КНП «Ужгородська міська клінічна дитяча лікарня» Ужгородської міської ради.
- Договір з психолого-педагогічним центром м. Ужгорода.
- Договір із закладом загальної середньої освіти – лицей «Лідер» Ужгородської міської ради Закарпатської області .

#### **Індивідуальні завдання для проходження Виробничої консультативно-корекційної практики**

Виробнича консультативно-корекційна практика є послідовним етапом практичної підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівні вищої освіти спеціальності 053 Психологія за ОП «Клінічна психологія» щодо набуття компетентностей для надання психологічної допомоги різним верствам населення. Відповідно до цілей і завдань практики кожен студент виконує індивідуальне завдання, яке повинен вчасно та якісно провести та оформити відповідно вимог:

- 1) за допомогою методів психологічного консультування (бесіда, опитування, інтерв'ю) та психодіагностичного обстеження зібрати первинні дані про клієнтів/пацієнтів;
- 2) провести індивідуальні/групові консультації з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнтів/пацієнтів чи групи (консультування тривожних клієнтів, при реакціях страху, фобіях, при переживанні провини, obsesивних особистостей, із психосоматичними розладами, із низькою самооцінкою тощо);
- 3) скласти план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій;
- 4) розробити та реалізовувати програму психологічної інтервенції (бесіди, круглі столи, ігри, тренінги, тощо), спрямовану на проведення заходів психологічної допомоги

(психопрофілактичних та просвітницьких дій) з досліджуваних екзистенційних та особистісних проблем клієнта/пацієнта чи групи;

5) описати отримані результати, узагальнити, сформулювати висновки та надати рекомендації;

б) оформити звітну документацію:

– аналітичний звіт проходження практики: виконання індивідуального завдання, підкріплене ілюстративним матеріалом (графіки, таблиці, рисунки тощо), висновками й рекомендаціями, а також самоаналізом ефективності роботи на практиці;

– щоденник студента-практиканта з щоденними записами про виконання індивідуального плану роботи, які підписані психологом/ клінічним психологом/ психотерапевтом від бази практики;

– діагностичні матеріали з вивчення особистості (протоколи індивідуального обстеження в кількості не менше 4);

– діагностичні матеріали з вивчення групи (протоколи групового обстеження в кількості не менше 4);

– письмову характеристику (відгук) про проходження практики, підписана безпосередньо керівником (заступником) і психологом від бази практики та завірена печаткою;

Зміст практики реалізується шляхом виконання завдань модулів, які відображають основні етапи виробничої консультативно-корекційної практики.

### **Зміст практики**

#### *Модуль 1. Особливості професійної діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта на обраній базі практики*

- ознайомитись з основними цілями та завданнями бази практики, методами та умовами професійної діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта;
- ознайомитись з контингентом, з яким планується здійснити консультативно-корекційну роботу;
- скласти індивідуальний план на період практики.

#### *Модуль 2. Збір первинних даних (анамнезу)*

- підібрати психологічний інструментарій для збору даних про досліджувану групу клієнтів/ пацієнтів: бесіди, опитування, проєктивні методики, експрес-діагностики психічних станів, когнітивних процесів, поведінкової сфер особистості досліджуваних клієнтів/пацієнтів – 5 методик, в тому числі, 1 проєктивна або напівпроєктивна);
- здійснити кількісний та якісний аналіз отриманих результатів дослідження із

застосуванням математико-статистичних методів обробки даних (кореляційний аналіз - за необхідності) та інтерпретувати отримані результати;

- оформити психологічний висновок, в якому резюмувати найбільш важливі дані досліджуваних осіб/групи;
- здійснити саморефлексію вражень, думок, ідей, емоцій, труднощів, що виникали в ході збору та обробки діагностичних даних та відобразити їх в Щоденнику.

### *Модуль 3. Консультативно-корекційна робота*

провести за планом консультативного процесу індивідуальні та групові консультації (не менше 4) за зібраними первинними матеріалами щодо виявлених екзистенційних та особистісних проблем досліджуваних клієнтів/пацієнтів, описати та проаналізувати їх, користуючись методиками протокольної фіксації процесів групової/індивідуальної консультації, та надати 1 розгорнутий аналіз консультації (з дотриманням Етичного кодексу психолога);

- розробити програму психологічної інтервенції (психоконсультативні бесіди, круглі столи, ігри, тренінги, тощо), спрямовану на проведення заходів психологічної допомоги (психопрофілактичних та просвітницьких дій) з досліджуваної проблеми;
- провести не менше 3-5 занять за розробленою програмою психологічної інтервенції щодо виявлених психологічних проблем клієнта/пацієнта, групи;
- визначити позитивні результати, недоліки виконаної консультативно-корекційної роботи та запропонувати рекомендації щодо роботи над усуненням психологічної проблеми клієнта/пацієнта.

### *Модуль 4. Узагальнення та оформлення результатів практики*

- Написати звіт за результатами виконаної діагностичної роботи .
- Подати звітну документацію керівникові практики для оцінювання.
- Підготувати презентацію результатів практики та доповідь на звітній конференції.

Виконання індивідуального завдання здобувачами вищої освіти здійснюється з урахуванням обраного індивідуального завдання чи запиту бази практики в терміни, означені програмою практики. Матеріали роботи включаються до звіту з практики у відповідності з його структурою та обсягом.

## **Орієнтовне календарне планування на період проведення Виробничої консультативно-корекційної практики**

| № п/п | Вид та зміст роботи | Період виконання завдання |
|-------|---------------------|---------------------------|
|-------|---------------------|---------------------------|

|    |  |           |
|----|--|-----------|
| 1. | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ознайомлення з базою практики (з основними цілями, завданнями, формами й методами роботи) та особливостями професійної діяльності психолога/ клінічного психолога/ психотерапевта на обраній базі практики</li> <li>• вивчення нормативно-правової бази діяльності бази практики</li> <li>• ознайомлення з контингентом, з яким здійснюватиметься консультативно-корекційна робота</li> <li>• складання індивідуального плану студента-практиканта з урахуванням завдань практики</li> </ul>  | 1 тиждень |
| 2. | <ul style="list-style-type: none"> <li>• збір первинних даних про клієнтів/пацієнтів за допомогою методів психологічного консультування (бесіда, опитування, інтерв'ю) та експрес-діагностики, проєктивних методик</li> <li>• кількісний та якісний аналіз отриманих результатів дослідження із застосуванням математико-статистичних методів обробки даних</li> <li>• оформлення психологічного висновку</li> <li>• протоколи обстеження екзистенційних та особистісних проблем досліджуваних клієнтів/пацієнтів з описом процедури, результатів, їх психологічного аналізу, рекомендацій, прогнозу (4 протоколи індивідуальних та/чи групових психодіагностичних обстежень, 1 розгорнутий аналіз консультації)</li> <li>• розробка програми психологічної інтервенції</li> </ul> | 2 тиждень |
| 3. | <ul style="list-style-type: none"> <li>• проведення не менше 3-5 занять за розробленою програмою психологічної інтервенції щодо індивідуального дослідження психологічної проблеми клієнта/пацієнта</li> <li>• аналіз та підведення підсумків виконаної консультативно-корекційної роботи</li> <li>• обговорення рекомендацій щодо роботи над усуненням психологічної проблеми клієнта/пацієнта</li> </ul>   | 3 тиждень |
| 4. | <ul style="list-style-type: none"> <li>• оформлення необхідної документації за результатами практики (щоденник, характеристика)</li> <li>• написання звіту практики та подання звітної документації керівникові практики для оцінювання</li> </ul>   | 4 тиждень |

|  |  |                |
|--|--|----------------|
|  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• підготовка презентації результатів практики та доповіді на звітній конференції</li> </ul> |                |
|  | Загальна тривалість практики   | <b>4 тижні</b> |

### **Організація та керівництво практикою**

Практика для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія ОП «Клінічна психологія» проводиться згідно з навчальним планом для денної та заочної форм навчання. Під час проходження практики та виконання основних завдань програми практики, кожен здобувач вищої освіти повинен отримати конкретні результати за досліджуваною проблемою.

Програма практики здобувачів складається з наступних частин:

- планування видів і змісту роботи на період проходження практики;
- виконання індивідуальних завдань;
- оформлення звіту про етапи проходження практики та захист практики.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра наук про здоров'я ФЗФВ. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики з числа викладачів від кафедри.

Основними обов'язками відповідальних за виробничу консультативно-корекційну практику від кафедри є:

- 1) організація та проведення настановних зборів для здобувачів кафедри з метою проведення інструктажу про порядок проходження практики, з техніки безпеки, охорони праці і попередження нещасних випадків та надання їм необхідних документів перед початком практики, а також ознайомлення з вимогами до оформлення документації, системою звітності та критеріями оцінки, які регламентуються відповідною нормативною та методичною документацією з організації та проведення практики;
- 2) забезпечення своєчасності формування здобувачами вищої освіти графіків проходження практики та отримання ними індивідуальних завдань від безпосередніх керівників;
- 3) організація та проведення відкритого захисту практики перед комісією;
- 4) звітування на засіданні кафедри про підсумки практики із внесенням пропозицій щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення практики.

### **Загальні вимоги до оформлення звіту, допуску до захисту практики**

#### **Загальні вимоги до оформлення звіту**

Зміст звіту повинен розкривати знання і уміння здобувача, набуті ним у вирішенні питань, визначених метою і завданнями практики. Звіт складається індивідуально кожним здобувачем і має бути обсягом 15-20 сторінок друкованого тексту.

Рекомендується така послідовність матеріалів Звіту практики:

Титульний аркуш.

**Зміст** (зміст звіту із зазначенням сторінок).

**Вступ** (в ньому зазначається мета, завдання практики та надається опис специфіки бази практики, опис результатів знайомства з діяльністю психолога/клінічного психолога/психотерапевта за місцем проходження практики зі своїми коментарями – обсяг: від 1,5 до 2 сторінок).

### **Основна частина**

Загальний звіт про проходження «Виробничої консультативно-корекційної практики» із зазначенням обсягу виконаної роботи з урахуванням завдань модулів, які відображають основні етапи практики та отримані результати щодо теми індивідуального завдання практики (10-12 сторінок).

**Висновки** (здобутки, труднощі, які, можливо, виникли в ході практики, результати саморефлексії, побажання щодо поліпшення організації практики – обсяг: від 1,5 до 2 сторінок).

### **Список використаних джерел**

#### **Додатки**

1. Календарний план-графік виробничої консультативно-корекційної практики .
2. Протоколи психодіагностичного обстеження, консультацій.
- 3.Щоденник проходження виробничої консультативно-корекційної практики, що містить самоаналіз виконаної роботи студента-практиканта протягом кожного дня проходження практики, підписаний керівником бази практики та завірений печаткою закладу/установи.
- 4.Характеристика на студента-практиканта, підготовлена психологом за місцем проходження практики, яка підписана керівником від бази практики та завірена печаткою закладу/установи.

### **Порядок допуску звіту до захисту практики**

До захисту практики допускаються студенти, які повністю виконали завдання програми практики та вчасно оформили звітну документацію. При встановленні оцінки враховується характеристика, яка видана керівником практики від установи, зміст звіту, знання та уміння студента з циклу професійно-орієнтованих дисциплін, зауваження керівника практики від кафедри.

Звіт з практики захищається перед комісією, призначеною завідувачем кафедрою наук про здоров'я ДВНЗ «УжНУ». Захист практики приймається протягом 7 днів після її закінчення. Загальна оцінка за практику – 100 балів. У «Положенні про порядок та методику

проведення семестрових (курсів) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті», що затверджено Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» №698/01-17 від 08.05.2015 р. вказано, що ключовою проблемою визначення рівня знань студентів під час проведення екзаменів та заліків є критерії оцінок. Оцінка за практику (диференційований залік) вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і до залікової книжки студента за підписом керівника практики.

Студенту, який не виконав програму практики, може бути надано право проходження практики повторно у вільний від навчального процесу час.

### **Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів проходження практики**

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри наук про здоров'я.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводяться в оцінку за схемою:

Таблиця оцінювання

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | Оцінка ECTS | Оцінка за національною шкалою                              |   |
|--|-------------|--|---|
|  |             | для екзамену, курсового проекту (роботи), практики         | для заліку  |
| 90 – 100                                     | <b>A</b>    | відмінно   | зараховано  |
| 82-89  | <b>B</b>    | добре  |   |
| 74-81  | <b>C</b>    |  |   |
| 64-73  | <b>D</b>    | задовільно   |   |
| 60-63  | <b>E</b>    |  |   |
| 35-59  | <b>FX</b>   | незадовільно з можливістю повторного складання             | не зараховано з можливістю повторного складання             |
| 0-34   | <b>F</b>    | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни | не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни |

### **Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів**

|    | Вид звітної роботи  | Кількість балів |
|----|---|-----------------|
| 1. | Індивідуальне завдання «Виробничої консультативно-корекційної практики» виконано правильно і якісно (доцільність у виборі | 50 б.           |

|    |  |        |
|----|--|--------|
|    | методів дослідження, аргументованість у доборі методик, технік; якісне опрацювання отриманих даних, психологічна інтерпретація результатів, надання обґрунтованих висновків й рекомендацій; відповідність оформлення вимогам.  |        |
| 2. | Відповідність укладеної програми психологічної інтервенції цілі, завданням корекції, методам і засобам психологічного впливу: 1) єдності діагностики і корекції; 2) системності консультативно-корекційних завдань; 3) урахуванню вікових, психологічних й індивідуальних особливостей.<br>Протоколи обстеження з описом процедури, результатів, їх психологічного аналізу, рекомендацій, прогнозу та ін. (4 протоколи індивідуальних та/чи групових психодіагностичних обстежень консультацій, 1 розгорнутий аналіз консультації) . | 20 б.  |
| 3. | Оформлення звітної документації  | 20 б.  |
| 4. | Захист практики (в т.ч. представлення у вигляді презентації)   | 10 б.  |
| 5. | Максимальна кількість балів  | 100 б. |

## 2.4 ПЕРЕДДИПЛОМНА КЛІНІЧНА ПРАКТИКА

Метою Переддипломної клінічної практики є підготовка фахівців спеціальності 053 «Психологія» за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів та освітньо-професійної програми підготовки «Клінічна психологія», узагальнення та вдосконалення здобутих теоретичних знань, професійних умінь і навичок в реальних умовах їх застосування в професійній діяльності психолога/клінічного психолога, що передбачає здійснення психодіагностичних, консультативних, корекційних, просвітницьких завдань в умовах індивідуальної та групової роботи з особами різних вікових груп із різними нозологічними формами захворювань, та здатності приймати обґрунтовані рішення в складних ситуаціях, діючи згідно етики професійної діяльності психолога – спеціаліста з високою внутрішньою культурою і розвиненими професійними якостями.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Клінічна психологія» переддипломна клінічна практика формує у здобувачів вищої освіти такі компетентності.

**Інтегральна компетентність:**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

#### **Загальні:**

ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5 Здатність бути критичним і самокритичним

ЗК6 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8 Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК9 Здатність працювати в команді.

ЗК10 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК11 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

#### **Фахові:**

СК1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2 Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3 Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5 Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6 Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК8 Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК9 Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.

СК10 Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК12 Розуміння сфер компетентності та специфіки професійної діяльності клінічного психолога.

СК13 Розуміння психологічної сутності станів здоров'я та хвороби, знання критеріїв та методів дифдіагностики для визначення психічної норми та патології.

СК14 Розуміння принципів та вміння комплексно застосовувати методи психодіагностики, психокорекції, психореабілітації та психопрофілактики в роботі з хворими

СК15 Розуміння закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у нормі та патології, чинників, що впливають на зміну психічних якостей людини під впливом хвороби.

СК16 Розуміння зв'язку клінічної психології з суміжними сферами знання (психопатологією, патопсихологією, психофізіологією, нейрофізіологією, нейропсихологією, психосоматикою, наркологією, дефектологією, психотерапією, ін.) та використання інтегративного підходу в своїй діяльності.

### **Передумови для проходження**

#### **Переддипломної клінічної практики**

Передумовами є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми «Клінічна психологія»: Загальна психологія, Вступ в клінічну психологію, Психологія розвитку та вікова психологія, Особистість в теорії та практиці клінічної психології, Психологія неврозів та неврозоподібних станів, Основи психотерапії.

#### **Очікувані результати навчання**

Відповідно до освітньої програми «Клінічна психологія» Переддипломна клінічна практика повинна забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

| <b>Програмні результати навчання</b>   | <b>Шифр ПРН</b> |
|--|-----------------|
| Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання                     | ПР1             |
| Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань                        | ПР2             |
| Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних | ПР3             |

|   |      |
|---|------|
| завдань.  |      |
| Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.   | ПР4  |
| Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики, тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги          | ПР5  |
| Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження  | ПР6  |
| Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки   | ПР7  |
| Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців  | ПР8  |
| Приймати та аргументувати власні рішення щодо розв'язання психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності  | ПР9  |
| Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.  | ПР10 |
| Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій                                     | ПР11 |
| Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника. | ПР12 |
| Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.  | ПР13 |
| Ефективно виконувати різні ролі в команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості  | ПР14 |
| Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.  | ПР15 |
| Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога   | ПР16 |
| Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати   | ПР17 |

|  |      |
|--|------|
| гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності   |      |
| Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії | ПР18 |
| Володіти методами діагностики психічних процесів, станів, властивостей особистості та вміти інтерпретувати отримані дані.    | ПР19 |
| Розробляти психокорекційну програму (індивідуальну та групову), оцінювати ефективність психокорекційних заходів.             | ПР20 |

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після проходження переддипломної дослідницької клінічної практики

| <b>Очікувані результати навчання</b>   | <b>Шифр ПРН</b>              |
|--|------------------------------|
| Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання, а також виділяти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань переддипломної клінічної практики  | ПРН1, ПРН2                   |
| Знаходити інформацію з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань переддипломної клінічної практики та вміти обґрунтовувати власну позицію, формулювати самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.   | ПРН3, ПРН4                   |
| Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики, тощо) індивідуального психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. Формулювати мету, завдання індивідуального дослідження переддипломної клінічної практики, вміти збирати первинний матеріал, дотримуючись процедури дослідження. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних в процесі проходження практики результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки | ПРН5, ПРН6,<br>ПРН7, ПРН8    |
| Знаходити аргументовані рішення щодо розв'язання психологічних задач і проблем у процесі виконання професійної діяльності відповідно завдань   | ПРН9, ПРН10,<br>ПРН11, ПРН12 |

|  |   |
|--|---|
| <p>переддипломної клінічної практики, забезпечуючи ефективність власних дій дотриманням укладеного плану консультативного процесу, в якому враховано специфіку запиту та індивідуальних особливостей клієнта, психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника. Чітко формулювати думку дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.</p>   |   |
| <p>Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. Відпрацьовувати різні ролі в команді у процесі вирішення фахових завдань переддипломної клінічної практики, у тому числі показувати лідерські якості; застосовувати знання та дотримуватись етичних принципів професійної діяльності психолога, проявляти соціально відповідальну та свідому поведінку, відповідати гуманістичним і демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності, зокрема у використанні ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби робити запит на супервізію до фахівців бази переддипломної клінічної практики.</p> | <p>ПРН13,<br/>ПРН14,<br/>ПРН15,<br/>ПРН16,<br/>ПРН17,<br/>ПРН18</p> |
| <p>Організовувати та проводити під час переддипломної клінічної практики індивідуальне психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних діагностичних методів практичної діяльності психолога та встановлювати кореляційний зв'язок у використанні методів дослідження пізнавальних і емоційних процесів, психічних станів, індивідуально-психологічних особливостей особистості, інтерпретувати отримані дані.</p>  | <p>ПРН19</p>  |
| <p>Розробляти психокорекційну програму (індивідуальну та групову), програми психологічних інтервенцій, використовувати їх в індивідуальній та груповій роботі, встановлюючи якість проведених інтервенцій в процесі переддипломної клінічної практики.</p>   | <p>ПРН20</p>  |

### Бази практики

Бази Переддипломної клінічної практики визначаються довгостроковими або короткостроковими договорами між ДВНЗ «УжНУ» та організаціями, установами різних форм власності й різних рівнів підпорядкування і є офіційною підставою для проходження практики здобувачів вищої освіти. Тривалість дії договорів погоджується договірними

сторонами. Вона може визначатися на період самої практики або на термін до п'яти років з можливістю подальшої пролонгації на такий же строк.

Базами проходження практики можуть виступати заклади освіти, клінічні лікарні, в т.ч. дитячі, лікувально-профілактичні та реабілітаційні установи, психолого-педагогічні та реабілітаційні центри різних форм власності, на яких передбачено посаду психолога/клінічного психолога/психотерапевта.

Здобувачі мають можливість завчасно самостійно пропонувати місце проходження практики за умови підписання короткострокового договору між університетом та базою практики. Вони можуть обирати базу практики, в т.ч. за місцем проживання, за умови укладання короткострокового договору між ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ» та базою практики як майбутнім місцем роботи, що сприятиме успішному проходженню процесу їхнього професійного становлення, а також керуючись такими принципами:

- установа повинна мати штатну одиницю – посаду психолога/клінічного психолога/ психотерапевта, стаж роботи якого на посаді не менше 5 років;
- установа надає дозвіл на проходження практики і документи, в яких зазначаються особливості її проходження студентом-практикантом;
- установа сприяє виконанню усіх завдань, передбачених програмою практики та індивідуальним завданням студента-практиканта.

Практична підготовка проводиться в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладача закладу вищої освіти від кафедри та спеціаліста бази практики – психолога/ клінічного психолога/ психотерапевта.

Закріплення здобувачів за базами практики та призначення керівників від кафедри оформлюється наказом ректора університету. Розподіл здобувачів ЗФН оформлюється розпорядженням декана ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ».

ФЗФВ ДВНЗ «УжНУ» наразі має підписані довгострокові договори співпраці з наступними закладами та установами, що можуть стати базами практики під час проходження «Переддипломної клінічної практики»:

- Договір з КНП «Обласний клінічний центр нейрохірургії та неврології» Закарпатської обласної ради.
- Договір з КНП «Ужгородська міська клінічна дитяча лікарня» Ужгородської міської ради.
- Договір з психолого-педагогічним центром м. Ужгорода.
- Договір із закладом загальної середньої освіти – ліцей «Лідер» Ужгородської міської ради Закарпатської області.

#### **Індивідуальні завдання для проходження**

## Переддипломної клінічної практики

Переддипломна клінічна практика слугує основою підвищення результативності робіт, які надаються здобувачами вищої освіти в кваліфікаційній роботі. Здобувачі підбирають місце проходження практики з урахуванням специфіки бази практики, щодо можливості збору необхідного матеріалу з обраної теми кваліфікаційної роботи, де зазначена база практики безпосередньо слугуватиме об'єктом емпіричного дослідження. Під час проходження практики здобувачі виконують наступні завдання за модулями.

*Модуль 1. Особливості професійної діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта на обраній базі практики*

- ознайомитись з основними цілями та завданнями бази практики, з методами та умовами професійної діяльності психолога/клінічного психолога/психотерапевта ;
- ознайомитись з контингентом, з яким планується здійснити діагностичну, корекційно-розвивальну, консультативно-просвітницьку роботу;
- скласти індивідуальний план на період практики.

*Модуль 2. Клінічне інтерв'ю/бесіда*

- зібрати анамнез (суб'єктивний та об'єктивний) життя та хвороби пацієнта/клієнта (з дотриманням конфіденційності);
- визначити наявність або відсутність характерних психологічних ознак;
- оцінити індивідуально-психологічні особливості клієнта/пацієнта, диференціювати їх за якістю, силою і складністю, з'ясувати їхню належність (до психологічних феноменів або до психопатологічних симптомів);
- виявити скарги, приховані мотиви поведінки і надати допомогу в усвідомленні дійсних (внутрішніх) підстав для зміненого психічного стану ( у межах своєї компетентності);
- надати психологічну підтримку клієнту/пацієнту;
- описати психологічний статус (стан) клієнта/пацієнта;
- відрефлексувати та відобразити саморефлексію в Щоденнику.

*Модуль 3. Психодіагностична робота*

- підібрати діагностичний інструментарій для проведення діагностики згідно мети індивідуального завдання виконуваного психологічного дослідження;
- ознайомитись з методами та процедурою діагностики клієнтів/пацієнтів відповідно певної вікової групи ;
- провести діагностику особливостей когнітивної, емоційної та поведінкової сфер особистості досліджуваних клієнтів/пацієнтів (5 стандартизованих методик, за необхідності, 1 проєктивна або напівпроєктивна);
- здійснити кількісний та якісний аналіз отриманих результатів дослідження із

застосуванням математико-статистичних методів обробки отриманих даних (кореляційний аналіз - за необхідності);

- інтерпретувати отримані результати відповідно поставлених завдань ;
- оформити психологічний висновок, в якому резюмувати найбільш важливі дані досліджуваної групи, отримані при вивченні особливостей суб'єктів діагностики;
- здійснити саморефлексію вражень, думок, ідей, емоцій, труднощів, що виникали в ході діагностики та відобразити їх в Щоденнику.

#### *Модуль 4. Корекційно-розвивальна робота*

- ознайомитись з програмами та методами корекційно-розвивальної роботи, що застосовуються на базі практики;
- сформувати групу для проведення корекційно-розвивальних занять (за необхідності може проводитись індивідуальна психокорекційна робота);
- укласти корекційно-розвивальну програму за досліджуваною проблематикою ;
- оформити плани-конспекти кожного заняття, зібравши необхідні для їхнього проведення стимульні та наочні матеріали, представивти їх у відповідності з вимогами;
- провести заняття – не менше (3-5 занять) за розробленою програмою;
- описати та проаналізувати кожне з проведених корекційно-розвивальних занять, користуючись методиками протокольної фіксації процесів групової/індивідуальної роботи;
- визначити ефективність проведеної корекційно-розвивальної роботи за допомогою контрольного психодіагностичного зрізу, використовуючи адекватні методи психодіагностичного обстеження; зробити порівняльний аналіз із результатами констатуючого зрізу ;
- визначити позитивні результати, недоліки виконаної корекційно-розвивальної роботи та запропонувати рекомендації щодо їх усунення..

#### *Модуль 5. Консультативно-просвітницька робота*

- розробити програму психологічної інтервенції (тренінг, психопрофілактична бесіда, психотерапевтичне консультування тощо) ;
- провести не менше 3-5 занять за укладеною програмою в індивідуальній чи груповій формі (за необхідності з батьками/опікунами);
- спроєктувати зміст індивідуальної траєкторії розвитку клієнта/пацієнта та обґрунтувати надані рекомендації в змісті подальшого психологічного супроводу;
- представити фото/відео монтаж (за можливості) з дотриманням Етичного кодексу психолога.

#### *Модуль 6. Узагальнення та оформлення результатів практики*

- Написати звіт за результатами виконаної діагностичної, корекційної-розвивальної та консультативно-просвітницької роботи.
- Подати звітну документацію керівникові практики для оцінювання.
- Підготувати презентацію результатів практики та доповідь на звітній конференції.

Виконання індивідуального завдання здобувачами вищої освіти здійснюється з урахуванням обраної теми кваліфікаційної роботи в терміни, означені програмою практики. Матеріали роботи включаються до звіту з практики у відповідності з його структурою та обсягом.

### Орієнтовне календарне планування на період проведення Переддипломної клінічної практики

| №<br>п/п | Вид та зміст роботи  | Період виконання<br>завдання |
|----------|--|------------------------------|
| 1.       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• ознайомлення з базою практики (з основними цілями, завданнями, формами й методами роботи) та особливостями професійної діяльності психолога/ клінічного психолога/ психотерапевта на обраній базі практики</li> <li>• вивчення нормативно-правової бази діяльності спеціалістів бази практики</li> <li>• ознайомлення з контингентом, з яким здійснюватиметься діагностична, корекційно-розвивальна та консультативно-просвітницька робота</li> <li>• складання індивідуального плану студента-практиканта на період практики</li> <li>• проведення клінічного інтерв'ю/бесіди з визначеною групою досліджуваних</li> </ul> | 1 тиждень                    |
| 2.       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• підготовка психодіагностичного інструментарію та проведення діагностики у відповідності з індивідуальним завданням психологічного дослідження</li> <li>• здійснення діагностичних вимірювань</li> <li>• обробка отриманих даних та їхня інтерпретація</li> <li>• підведення результатів психодіагностичного обстеження</li> </ul>   | 2 тиждень                    |
| 3.       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• укладання корекційно-розвивальної програми</li> <li>• визначення контингенту для здійснення корекційно-</li> </ul>  | 3 тиждень                    |

|    |  |                |
|----|--|----------------|
|    | розвивальної роботи <ul style="list-style-type: none"> <li>• проведення корекційно-розвивальних занять</li> <li>• повторна діагностика</li> <li>• підведення підсумків корекційних заходів</li> <li>• укладання програми психологічної інтервенції</li> <li>• проведення консультативно-просвітницької роботи</li> </ul>                     |                |
| 4. | <ul style="list-style-type: none"> <li>• оформлення необхідної документації за результатами практики (щоденник, характеристика)</li> <li>• написання звіту практики та подання звітної документації керівникові практики для оцінювання</li> <li>• підготовка презентації результатів практики та доповіді на звітній конференції</li> </ul> | 4 тижень       |
|    | Загальна тривалість практики   | <b>4 тижні</b> |

### **Організація та керівництво практикою**

Практика для здобувачів першого (бакалаврського) рівня спеціальності 053 Психологія ОП «Клінічна психологія» проводиться згідно з навчальним планом для денної та заочної форм навчання. Під час проходження практики та виконання основних завдань програми практики, кожен здобувач вищої освіти повинен отримати конкретні наукові результати з обраної наукової проблеми, що будуть відображені у формулюванні теми випускної кваліфікаційної роботи.

Під час проходження практики та виконання основних завдань програми практики, кожен здобувач вищої освіти повинен отримати конкретні наукові результати з обраної наукової проблеми, що будуть відображені у формулюванні теми випускної кваліфікаційної роботи.

Програма практики здобувачів складається з наступних частин:

- планування видів і змісту роботи на період проходження практики;
- виконання індивідуальних завдань за обраною темою кваліфікаційної роботи;
- оформлення звіту про проходження практики і його захист.

Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує кафедра наук про здоров'я ФЗФВ. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики з числа викладачів від кафедри.

Основними обов'язками відповідальних за переддипломну практику від кафедри є:

- 1) організація та проведення настановних зборів для здобувачів кафедри з метою проведення інструктажу про порядок проходження практики, з техніки безпеки, охорони праці і

попередження нещасних випадків та надання їм необхідних документів перед початком практики, а також ознайомлення з вимогами до оформлення документації, системою звітності та критеріями оцінки, які регламентуються відповідною нормативною та методичною документацією з організації та проведення практики;

2) забезпечення своєчасності формування здобувачами вищої освіти індивідуальних графіків проходження практики та отримання ними індивідуальних завдань від безпосередніх керівників;

3) організація та проведення відкритого захисту практики перед комісією;

4) звітування на засіданні кафедри про підсумки практики із внесенням пропозицій щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення практики.

### **Загальні вимоги до оформлення звіту, допуску до захисту практики**

#### **Загальні вимоги до оформлення звіту**

Зміст звіту повинен розкривати знання і уміння здобувача, набуті ним у вирішенні питань, визначених метою і завданням практики. Звіт складається індивідуально кожним здобувачем і має бути обсягом 15-20 сторінок друкованого тексту.

Рекомендується така послідовність матеріалів Звіту практики:

Титульний аркуш.

**Зміст** (зміст звіту із зазначенням сторінок).

**Вступ** (в ньому зазначається мета, завдання практики та надається опис специфіки бази практики, опис результатів знайомства з діяльністю психолога/клінічного психолога/психотерапевта за місцем проходження практики зі своїми коментарями – обсяг: від 1,5 до 2 сторінок) .

#### **Основна частина**

Загальний звіт про проходження «Переддипломної клінічної практики» із зазначенням обсягу виконаної роботи з урахуванням завдань модулів, які відображають основні етапи практики та отримані результати щодо теми індивідуального завдання практики.

**Висновки** (здобутки, труднощі, які, можливо, виникли в ході практики, результати саморефлексії, побажання щодо поліпшення організації практики – обсяг: від 1,5 до 2 сторінок).

#### **Список використаних джерел**

#### **Додатки**

1. Календарний план-графік переддипломної клінічної практики.

2. Щоденник проходження переддипломної клінічної практики, що містить самоаналіз психодіагностичної й організаційної роботи студента-практиканта протягом кожного

дня проходження практики, підписаний керівником бази практики та завіреним печаткою закладу/установи.

3. Характеристика на студента-практиканта, підготовлена психологом за місцем проходження практики, яка підписана керівником від бази практики та завірена печаткою закладу/установи.

4. Протоколи психодіагностичного обстеження та розгорнутий аналіз консультації.  
Програма психологічної інтервенції.

### **Порядок допуску звіту до захисту практики**

До захисту практики допускаються студенти, які повністю виконали завдання програми практики та вчасно оформили звітну документацію. При встановленні оцінки враховується характеристика, яка видана керівником практики від установи, зміст звіту, знання та уміння студента з циклу професійно-орієнтованих і спеціальних дисциплін, зауваження керівника практики від кафедри.

Звіт з практики захищається перед комісією, призначеною завідувачем кафедрою наук про здоров'я ДВНЗ «УжНУ». Захист практики приймається протягом 7 днів після її закінчення. Загальна оцінка за практику – 100 балів. У «Положенні про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті», що затверджено Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» №698/01-17 від 08.05.2015 р. вказано, що ключовою проблемою визначення рівня знань студентів під час проведення екзаменів та заліків є критерії оцінок. Оцінка за практику (диференційований залік) вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і до залікової книжки студента за підписом керівника практики.

Студенту, який не виконав програму практики, може бути надано право проходження практики повторно у вільний від навчального процесу час.

### **Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів проходження практики**

Диференційований залік з практики приймається у формі звітної конференції комісією викладачів кафедри наук про здоров'я.

Загальне оцінювання результатів проходження практики, виконання індивідуальних завдань, оформлення та захист звітів здійснюється за кредитно-трансферною системою, згідно якої максимальний рейтинг кожного здобувача складається з оцінювання в балах за всіма критеріями, що виставляються під час захисту і переводяться в оцінку за схемою:

Таблиця оцінювання

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | Оцінка ECTS | Оцінка за національною шкалою    |            |
|--|-------------|----------------------------------|------------|
|  |             | для курсового (роботи), практики | для заліку |
|  |             | для екзамену, проекту            |            |

|          |           |  |  |
|----------|-----------|--|--|
| 90 – 100 | <b>A</b>  | відмінно   | зараховано   |
| 82-89    | <b>B</b>  | добре  |  |
| 74-81    | <b>C</b>  |  |  |
| 64-73    | <b>D</b>  | задовільно   |  |
| 60-63    | <b>E</b>  |  |  |
| 35-59    | <b>FX</b> | незадовільно з<br>можливістю повторного<br>складання             | не зараховано з<br>можливістю повторного<br>складання                |
| 0-34     | <b>F</b>  | незадовільно з<br>обов'язковим повторним<br>вивченням дисципліни | не зараховано з<br>обов'язковим<br>повторним вивченням<br>дисципліни |

### Розподіл балів за виконання програми практики та захист звітів:

| №<br>п/п | Вид звітної роботи   | Кількість балів |
|----------|--|-----------------|
| 1.       | Індивідуальне завдання «Переддипломної клінічної практики» виконано правильно і якісно (доцільність у виборі методів дослідження, аргументованість у доборі методик, технік; якісне опрацювання отриманих даних, психологічна інтерпретація результатів, надання обґрунтованих висновків й рекомендацій; відповідність оформлення звіту вимогам  | 50 б.           |
| 2.       | Відповідність укладеної програми психологічної інтервенції цілі, завданням корекції, методам і засобам психологічного впливу: 1) єдності діагностики і корекції; 2) системності консультативно-корекційних завдань; 3) урахуванню вікових, психологічних й індивідуальних особливостей.<br>Правильність оформлення протоколів психодіагностичного дослідження, корекційно-розвивальної програми, консультативних заходів (психопрофілактичних та просвітницьких дій) | 20 б.           |
| 3.       | Оформлення звітної документації  | 20 б.           |
| 4.       | Захист практики (в т.ч. представлення у вигляді презентації)   | 10 б.           |
| 5.       | Максимальна кількість балів  | 100 б.          |

### СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

#### Базова література:

1. Католик Г., Багрій В. Психодіагностика у презентаціях, таблицях, схемах : навчально-методичний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 301 с. ULR: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4339>
2. Методичні рекомендації щодо проходження ознайомчої навчальної практики студентами 1 курсу денної та заочної форм навчання спеціальності 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки ОПП «Клінічна психологія» /Розробник-укладач: Яцина О.Ф. Ужгород, 2023. 21 с. ULR: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/42905>
3. Методичні рекомендації щодо проведення навчальної психодіагностичної практики за освітньо-професійною програмою «Клінічна психологія» здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання. Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки. Спеціальність 053 Психологія/ Розробники-укладачі Яцина О.Ф., Корольчук О.Л. Ужгород, 2023. 25 с. ULR: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/57959>
4. Методичні вказівки щодо організації та проведення консультативно-корекційної практики для студентів галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія ОПП «Клінічна психологія»/Розробник-укладач: Яцина О.Ф. 2024. 40 с. ULR: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/62612>
5. Методичний poradnik для психодіагностичної практики за освітньо-професійною програмою «Клінічна психологія» здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання. Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки. Спеціальність 053 Психологія/Розробники-укладачі Яцина О.Ф., Сідун-Сович Д.В. Ужгород, 2024. 20 с. UR: : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/62613>

#### Допоміжна література:

1. Аненкова І. П., Байдан М. А., Русова В. М. Психологічне консультування: навч. посіб. Київ: Каравела, 2018.
2. Варга В.С., Пашенко Т.В. «Моя сім'я та Я»: програма корекції емоційно-вольової сфери дітей у контексті дитячо-батьківських стосунків. Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2011.144с.
3. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: Навчальний посібник / С. В. Васьківська. Київ : Четверта хвиля, 2004. 256 с.
4. Главацька О.Л. Основи психологічного консультування особистості: навч. посіб. Київ: Каравела, 2018.

5. Гріньова О. М., Терещенко Л. А. Дитяча психодіагностика: навчально-методичний посібник. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2015. 227 с. URL: [https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11801/1/child\\_psychological\\_diagnostics.pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11801/1/child_psychological_diagnostics.pdf)
6. Гончарук Н. М. Психологічна практика: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2007. 176 с.
7. Зливков В. Л., Лукомська С. О., Федан О. В. Психодіагностика особистості в кризових життєвих ситуаціях. Київ: Педагогічна думка, 2016. 219 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/77241343.pdf>
8. Діагностика і корекція емоційних станів молодших школярів / Укладачі: Л.А. Лавренчук, Л.А. Скаковська, Є.С. Клецова. Житомир, 2002. 47 с.
9. «Консультативно-корекційна практика: методичні рекомендації для студентів 4 курсів спеціальності 053 «Психологія» освітнього ступеня бакалавра». Укладачі: Т. А. Пашко, О. О. Гліченко. Старобільськ: 2019. 103 с.
10. Коробко С.Л.Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник / С. Л. Коробко, О. І. Коробко. Київ : Літера ЛТД, 2006. 416 с.
11. Корекційна робота психолога / Упоряд. О. Главник. Київ : Шкільний світ, 2002. 112 с. (Психолог. Бібліотека. Вип. 3).
12. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посіб. / С. Б. Кузікова. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 384 с.
13. Ланко О. А. Психологічна майстерність у консультуванні: теорія, практика, поступ: монографія. Київ, 2019.
14. Методичні рекомендації по проведенню тренінг-курсу для підлітків з питань просвітницької роботи щодо здорового способу життя. Київ : Міленіум, 2002. 48 с.
15. Неурова А. Б., Капінус О. С., Грицевич Т. Л. Діагностика індивідуально-психологічних особливостей особистості: навчально-методичний посібник. Львів: НАСВ, 2016. 181 с. URL : <https://cutt.ly/7XrvER>
16. Осадько О. Технології психологічного консультування / О. Осадько. Київ : Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.
17. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. Київ : Главник, 2006. 144 с. (Серія «Психологічний інструментарій»).
18. Первинне інтерв'ю: Збірник статей. Серія «Вступ до психотерапії». Київ: Школа розвитку психотерапії: видавництво, 2009. 120 с.
19. Психологічна деонтологія: етичні кодекси: Хрестоматія / Уклад. В.О. Климчук. Київ : МАУП, 2005. 88 с.

20. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник тестів / Уклад.: М.В. Лемак, В.Ю.Петрище. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2011. 616 с.
21. Поліщук С.А. Психологічні практики в системі підготовки практичних психологів. Суми: Університетська книга, 2013. 134 с.
22. Робота психолога у закладах освіти. Збірник нормативних документів / Укладач: І.С. Загурська. Житомир, 2001. 58 с.
23. Розвивальні та корекційні заняття психолога / Упорядник Т.Гончаренко. 2-ге вид., стереотипне. Київ : Ред. загальнопед. газ., 2005. 120 с. (Б-ка «Шк. світу»).
24. Розвиток пізнавальних процесів дитини / Упорядники: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. Київ: Мікрос-СВС, 2003. 112 с.
25. Система практик у професійній підготовці психологів : навч.-метод. посібник / за ред. Г. К. Радчук. Тернопіль : ТНПУ, 2017. 416 с.
26. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції: Навч. Посібник / Т. С. Яценко. Київ : Либідь, 1996. 264 с.

### Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Етичний кодекс психолога. URL:  
<https://nsj.gov.ua/files/1448287570%D0%95%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B0.docx.pdf>
2. Документація практичного психолога. URL: [https://vseosvita.ua/library/dokumentacia-practicnogo-psihologa-22492.html](https://vseosvita.ua/library/dokumentacia-prakticnogo-psihologa-22492.html)
3. Психологічна служба: Підруч. / [В. Г. Панок (наук. ред.), А. Г. Обухівська, В. Д. Острова та ін.]. Київ: Ніка-Центр, 2016. 362 с. URL:  
[http://megalib.com.ua/book/130\\_Psihologichna\\_slyjba.html](http://megalib.com.ua/book/130_Psihologichna_slyjba.html)
4. Психологічні тести: [Електронний ресурс]. URL : [www.psyfactor.org/lybr101.htm](http://www.psyfactor.org/lybr101.htm)
5. Перелік валідних методів психологічної діагностики, які можуть використовуватися для проведення психологічної діагностики та оцінки якості психологічної допомоги  
[https://ips.ligazakon.net/document/view/re41473?an=2&ed=2023\\_12\\_13](https://ips.ligazakon.net/document/view/re41473?an=2&ed=2023_12_13)